

Het contact met de Christelijke Gereformeerden (1)

Hieronder het begin van een artikelenserie uit 1951 over het contact met de Christelijke Gereformeerden.

In “De Reformatie” van 9 dec. 1950 is gepubliceerd de correspondentie, gevoerd tussen deputaten van de Gereformeerde kerken en deputaten van de Chr. Gereformeerde Kerken, alsmede een kort verslag van de gehouden mondelinge samensprekingen.

De voornaamste punten die in correspondentie en samenspreking aan de orde zijn geweest zijn: 1892, 1905, 1944 en de prediking.

In 1892 vond plaats de vereniging tussen de kerken uit de Afscheiding en die uit de Doleantie. Een deel van de Afscheidenen kon hierin echter niet meegaan en vormde de Chr. Geref. Kerk (thans Chr. Geref. kerken). De bezwaren, die zij tegen vereniging hadden, waren de volgende:

1. Nooit is de kerkenraad verzocht of opgedragen, de vergadering van manslidmaten in elke gemeente op te roepen, teneinde al of niet toe te stemmen in de voorwaarden van Leeuwarden (de synode van Leeuwarden 's jaars tevoren gehouden, waar de voorwaarden voor vereniging werden vastgesteld, BJ) en de verklaring, daarvan gegeven, hetgeen toch het onvervreemdbaar recht der gemeente mag gerekend worden, omdat de vereniging **alle** gemeenten met de kerken in de Doleantie samenbindt. Wij achten daardoor de rechten der gemeente verkort.

Hierover oordeelde de synode, dat aangezien het geldt de vereniging van kerkengroepen, de gemeenteleden in hun rechten niet zijn verkort.

2. In de strijd der laatste jaren bleken de beginselen van Afscheiding en Doleantie met elkander in strijd, vooral in de beschouwing der Hervormde kerk. Indien dan niet één der twee beginselen in de verenigde kerken aan het ander zal opgeofferd worden, waarvan kan hun samenvoeging dan anders oorzaak zijn dan van twist en

eindeloze verwarring?

Hierop antwoordde de synode: a. dat er verschillende wegen tot reformatie zijn; b. dat er geen grond is voor de bewering, dat eventuele vereniging oorzaak zal zijn van twist en eindeloze verwarring, vooral wanneer het gebed om de vrede van Jeruzalem toenemende is, wijl Scheiding en Doleantie, hoewel in sommige opzichten verschillende, toch hierin overeengekomen zijn, dat verbreking van de kerkelijke gemeenschap met bestuur en leden van het Ned. Herv. kerkgenootschap noodzakelijk is.

Het derde bezwaarde luidt als volgt:

3. Bezwaarlijk valt het ons, broeders! om voetstoots alle kerken in Doleantie, hoe ook ontstaan, zonder enig onderscheid voor zuivere Geref. kerken naar belijdenis en kerkorde te erkennen, ja, zelfs te erkennen al hare lidmaten, die zonder enig kerkelijk onderzoek zich in het duplicaatboek (ledenregister, MV) lieten inschrijven (dit bezwaar hangt samen met het feit dat de Dolerende kerken, aanvankelijk alle leden der Herv. kerk beschouwden als haar leden, BJ).

Hierop antwoordde de synode dat wat geschied is krachtens de methode van Doleantie niet ongedaan kan worden gemaakt, en dat eventuele moeilijkheden ten allen tijde kunnen worden gebracht op de meerdere vergaderingen, en dat in de besluiten van Leeuwarden en 's-Gravenhage (synodes der Afgescheidenen en der Dolerende kerken, BJ) een uitgangspunt is verkregen om tot beslissing te komen.

Het vierde bezwaar luidt als volgt:

4. Een ander bezwaar is niet ons geringste. Het is onze vaste overtuiging dat de wederkerige liefde, die toch bij elk huwelijk, ook bij dat van deze kerkengroepen, een allereerste vereiste is, maar al te veel wordt gemist, en zodanig huwelijk noodwendig bron van betreurenswaardige verwarring en tweedracht zal worden.

Hierover oordeelt de synode, dat het beeld van een huwelijk minder juist is gekozen; ten tweede dat de synode op grond van algemene en persoonlijke ervaringen de overtuiging, dat de wederkerige liefde maar al te zeer wordt gemist, niet deelt; en dat zij niet twijfelt, of de liefde zal wederzijds aanmerkelijk toenemen bij meerdere oefening van de gemeenschap der heiligen.

Tenslotte het vijfde bezwaar:

5. En eindelijk is het ons een overwegend bezwaar voor gereformeerd te erkennen, wat door voorgangers der dolerende kerken in de laatste tijd in het publiek is uitgesproken en geleerd omtrent de wedergeboorte en de Heilige Doop.

Hierover spreekt de synode uit, dat, aangezien de vereniging geschiedt op de grondslag van eenheid in Geref. belijdenis en kerkorde, bezwaren tegen gevoelens betrekkelijk het een of ander stuk der leer steeds op bevoegde kerkelijke vergaderingen kunnen worden gebracht om aldaar beoordeeld te worden.

Aan het slot van beoordeling der bezwaren sprake de synode nog uit: Weshalve de synode, op grond van al het bovengenoemde besluit, geen gevolg te geven aan het verzoek der voornoemde broeders om thans nog niet definitief te sluiten de naar hun mening door zovelen gevreesde vereniging, maar voort te gaan met de behandeling van de zaak der vereniging, wijl men geen kerkelijke vereniging mag weigeren om redenen, waarom men een kerkelijke vereniging niet zou mogen verbreken.

Dit alles is geciteerd uit de Acta van de Syn. der Christelijke Gereformeerde Kerk 7-17 juni 1892, welke synode op 17 juni overging in de Generale synode van de Gereformeerde kerken, waarmee de vereniging een feit werd.

In het huidig contact met de Chr. Geref. kerken is van al deze bezwaren slechts het laatstgenoemde naar voren gekomen, en daarbij speciaal de verklaring die in 1905 werd opgesteld, die wij sinds de synode van Groningen 1946 uitgesproken niet meer voor onze rekening nemen en die dus verdwenen is als kerkelijk stuk.

Kerkelijke eenheid

Kerkelijke eenheid is 'hot en happening'. De GKv en de NGK zijn inmiddels samengegaan, DGK en GKN zijn bijna verenigd en de 'nieuwe vrijgemaakten' (Urk, Vroomshoop...) hebben de blikrichting naar DGK/GKN en de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK).

Eenheid als credo

Wat opvalt is dat van een principieel, echt fundamenteel verzet tegen deze ontwikkelingen niet of nauwelijks sprake lijkt te zijn. In DGK wijst een enkeling nog op benodigde 'zorgvuldigheid', bijvoorbeeld in contact met de 'nieuwe vrijgemaakten' (die niet zijn meegegaan met de fusie tussen GKv/NGK). Toch lijkt het daarbij vooral te gaan om een verschil in tempo en modus. Over de gehele linie is het credo, ondanks enig zwak protest: op naar eenheid, weg met verdeeldheid.

Een eenheidsactivisme waarbij men zich dan steeds weer beroept op de Schrift (in het bijzonder Johannes 17) en de kerkgeschiedenis. Zijn in 1892 niet de afgescheidenen en dolerenden verenigd? Na de Vrijmaking van 1944 hebben de kerken toch ook ijverig contact gezocht met de christelijke gereformeerden?

Historisch reliëf

Men vergeet dan gemakkelijk dat over bijv. Johannes 17 toch meer is te zeggen, meer móet gezegd worden, dan met een myopische eenheidsblik eruit te halen valt (zie bijv. de artikelen van ds. H.J. Schilder hierover op deze website[i]).

Maar wat moeten we dan over de kerkgeschiedenis denken? Is niet Abraham (Kuyper) de geweldige onze vader? Onze vaderen hebben toch rijpe eenheidsdruiven gegeten, waarom zouden wij dan onze tanden er niet op scherpen?

Alsof het verleden één simpel geheel is, zonder reliëf, eenvoudig navolging vereisend. Een verleden met historische momenten die in een enkele kernboodschap als met één pennenstreek zijn samen te vatten. Een verleden leidend en dwingend tot het eenheidslied; zoals de vaderen zongen, piepen de jongen!

Verleden: leren en voortgaan

Wat bij een dergelijke (nogal 'drijvende', zelotische) zienswijze ontbreekt, is een *leerbare* houding.

In de eerste plaats, is het verleden niet (ook) om er van te leren? Een aardige illustratie hierbij: we herinneren ons hoe in het verleden binnen DGK bezwaren zijn ingediend tegen de Vereniging van 1892 (door een zuster uit de gemeente te Zwolle). Ongeacht hoe men over deze bezwaren denkt, zelfs de kerkenraad van DGK Zwolle moest toen nog (in 2011) toegeven: “Wel is ook de kerkenraad van mening dat de fout die gemaakt is bij de Vereniging in 1892 niet moet worden verdoezeld”. Waarvan akte!

In de tweede plaats, men kan op afzonderlijke momenten een identieke handeling verrichten, die toch een heel andere intentie, doel en uitwerking hebben - context doet ertoe. Zo waren de vrijgemaakten die na 1944 contact zochten met de christelijke gereformeerden uit ‘een ander hout gesneden’ dan hedendaagse eenheidsepigonen. Velen gingen confrontatie niet uit de weg, wisten van ‘verbond’ en ‘kerk’, waren bewust en stevig gereformeerd. Toch een totaal andere intentie en houding dan zoals in bijv. DGK of GKN, waar eenheid wordt gezocht vanuit ‘vertrouwen’ en ‘verbinding’; indien niet in de kerkelijke weg, dan toch alvast op interkerkelijke conferenties en door alternatieve vormen van samenwerking.[ii]

In de derde plaats, eenheidsactivisten bekommeren zich nogal om het verleden. Vooral als het hun uitkomt, welteverstaan. Vaak blijkt dan bij nadere beschouwing dat in het verleden ook andere stemmen hebben geklonken. Soms zwak, niet altijd goed hoorbaar, overstemd door de decibellen van het eenheidslied. Maar toch waren ze er.

We vonden in dit verband onlangs een aardige artikelenserie m.b.t. de periode direct na de Vrijmaking van 1944, toen contact werd gezocht met de Christelijke Gereformeerde Kerken. We hopen de komende periode deze artikelen te plaatsen.[iii] Had wellicht de geschiedenis anders kunnen verlopen indien beter naar deze stem was geluisterd? Laten we proberen er naar te luisteren - hopelijk tot onze lering.

MV

[i] Zie <https://semper-reformanda.nl/gebod-of-gebed-8-slot/> (en voorgaande artikelen). Helaas is de schrijfstijl van ds. H.J. Schilder soms wat moeilijk (en langdradig), maar inhoudelijk is zijn artikelenserie toch het lezen waard.

[ii] Wat ‘verbinding’ en ‘vertrouwen’ betreft, zie hierover het volgende artikel:

<https://semper-reformanda.nl/deputatenbericht-4/>.

[iii] Eerder verschenen in: Gereformeerd Kerkblad voor Overijssel en Groningen (1951), geschreven door ds. B. Jongeling.

Opgewacht! (12)

Machteloze strategie

Bij wat nu volgt komen we namelijk bekende uitdrukkingen tegen uit de vroegere strijdperiode. Er is sprake van vervolging, van de woestijn, van de vleugels van de grote arend, van het feit dat de vrouw wordt onderhouden in de woestijn. Uit de vorige periode (waar het eerste tafereel heenwees) is dit alles bekend. Als Israël uit Egypte is bevrijd achter het bloed van het Lam wordt het vervolgd (Exodus 14:8,9,23). Hoe wordt Israël behouden en onderhouden? De HERE heeft zijn volk op árendsvleugelen gedragen. Dit wordt ons meegedeeld in een tekstverband waarin uitdrukkelijk sprake is van de woestijn, waar ze zijn gekomen (Exodus 19:4 na 19:1-3; verg. Deut. 32:11,12).

Die woestijn is niet de plaats van de wereldmijding of van de kultuurverachting. Gods woord komt niet met zichzelf in strijd, door ons dit voor te houden. De kerk is juist in de wereld: 'Gaaf heen, maakt dan alle volken tot mijn leerlingen...' (Matth. 28:19). En de leden van de kerk zijn geen mensen die uit de wereld wegvluchten, maar het zout der aarde, het licht der wereld (Matth. 5:14-16). Zij zijn het, die juist 'temidden van een ontaard en verkeerd geslacht' als sterren moeten schitteren (Fil. 2:14-16, verg. Openb. 11:3-6). Neen, de woestijn is de plaats waar Israël totaal op God is aangewezen. Gods volk heeft dáár geleerd 'dat de mens niet alleen van brood leeft, maar dat de mens leeft van alles wat uit de mond van de HERE uitgaat'. Hun kleren en schoenen zijn in de veertigjarige woestijntijd niet versleten; de HERE gaf brood uit de hemel, water uit de rots (Deut. 8:3,4; 29:5,6; Psalm 105:40,41). Dit was uniek. De vrouw is van alles en ieder ónafhankelijk, omdat ze van haar God áfhankelijk is. Ze vlucht naar de woestijn, naar de plaats waar Hij haar laat verzorgen. Ook dat vluchten is van Hem: Hij geeft haar de twee vleugels van de grote arend. Hij geeft haar zichzelf

(Deut. 32:11,12). Hij werkt en sterkt het geloof om 'van een andere god' (idem) af te zien.

De slang kan haar niet bereiken. Ook als er geen mogelijkheden zijn, ontvangt zij wat ze nodig heeft. De haat van de satan is het begin ('de oude slang') tegen de Schepper. Die Schepper stelt zijn maaxsel in dienst van de vrouw, die liefheeft naar het eerste gebod en de wet van Hem (antw. 94 Heid. Catechismus). De nieuwtestamentische tijd van voortdurende strijd is vertroúwenstijd! De dúúr wordt ook aangegeven. De periode van twaalfhonderd zestig dagen (eerste tafereel) die zo láng duurt, de korte tijd (tweede tafereel) die satan alles op alles doet zetten, wordt nu gekarakteriseerd door een derde aanduiding: een tijd (een periode), tijden (een nog langere periode) en een halve tijd (een laatste periode die halverwege plotseling wordt afgebroken).

De draak heeft nog wisselende gelegenheden met een abrupt einde. Maar ook die gelegenheden spreken van zijn gebonden zijn. Ook zijn 'korte tijd' kan voor hem geen eenheid zijn. Uit de profetieën van Daniël (7:26, 27) kennen we deze tijdsaanduiding, die bemoedigend zegt hoe de vijand midden in zijn krachtwerk wordt geoordeeld en voor Gods volk de verlossing komt.

De lange bange tijd van uiterste haat, is dus vol te houden.

Terwille van de uitverkorenen zullen de dagen worden ingekort.

En al die tijd wordt de kerk onderhouden. Paulus wordt tot zijn dienst verzorgd door de gemeenten, die het niet zouden kunnen doen. De afgescheidenen gaven, na de hoge boetes, ook nog hun geld voor kerk en school, terwijl ieder denken moest dat dit nù wel was uitgesloten. Een ondergrondse kerk, beroofd en bedreigd, ontvangt langs nieuwe kanalen leven. Overheden geven subsidies, soms uit vreemde motieven, maar ze géven ze en christenen kunnen voortgaan. In een wereld van vijandschap en van materialistische bazen en bonzen ontvangen christenen hun salaris, zodat kerk en zending en school door het wonder van boven voortgaan. Er worden akademies onderhouden waar men eerbied heeft voor het Woord. Een prediking kan doorgaan, waardoor levens worden vernieuwd. De 'image' van de kerk zal ook anders zijn dan de duivel met kracht wil tonen, en er worden mensen voor Christus gewonnen. Zijn aangepaste strategie haalt het niet tegen God en zijn Christus. Het blijft de tijd van de zang van Psalm 2. Er is uitzicht op het einde: een tijd, tijden en een halve tijd.

Vertrouwenstijd is volhardingstijd! Maar onder het vonnis van God gaat de tegenstander verder.

Overgenomen uit: *Komende in de wereld*, diverse auteurs, onder redactie van ds. G. Zomer, Oosterbaan & Le Cointre B.V. - 1975, pag. 233-256